

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/13, p. 415-436

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12027>

ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Article Info/Makale Bilgisi

Referees/Hakemler: Prof. Dr. Osman SENEMOĞLU –
Prof. Dr. Necmettin Kamil SEVİL – Prof. Dr. Türker ARMANER

This article was checked by iThenticate.

SOSYAL BİLİMLER ALANINDA TERİMCELERİN ÇEVİRİLMESİ VE TÜRKÇE TERİM ÜRETİMİ*

Sündüz ÖZTÜRK KASAR** - Didem TUNA***

ÖZET

Terimlerin çevrilmesi, kuramsal çevirinin en önemli bölümünü oluşturmakta ve çevirmen açısından hem yeni sözcük/terim üretme konusunda sözlükbilimsel/terimbilimsel bir bilgi birikimi, hem de dilsel yaratıcılık gerektirmektedir. Yıldız Teknik Üniversitesi Diller ve Kültürlerarası Doktora Programında Prof. Dr. Sündüz Öztürk Kasar tarafından yürütülen “Sosyal Bilimlerde Kuram Çevirisi” dersi kapsamında Türkçede kuramsal terim eksikliğini gidermeye ve özellikle çeviribilim alanında hizmet verecek çevirmenler yetiştirmeye yönelik projeler oluşturulmaktadır. Bu kapsamda, her öğrenci çeviribilim alanından daha önce Türkçeye çevrilmemiş bir kitap seçmekte, kitapta yer alan terimlerin listesini Türkçe karşılıkları ile birlikte çıkarmakta, kitaptan seçtiği bir bölümü Türkçeye çevirerek Türkçe karşılıkları bağlam üzerinde sınamakta, ders saatleri dışında ders yürütücüsü ile çalışarak çevirdiği bölümü ve terimler için seçtiği karşılıkları gözden geçirmekte ve projenin son şeklini sınıfta sunmaktadır. Bu çalışmada, ders kapsamında yürütülen projelerden biri olan Jean Paul Vinay ve Jean Darbelnet’in *Stylistique Comparée du Français et de l’Anglais* [Fransızca ve İngilizce’nin Karşılaştırmalı Deyişbilimi] adlı kitabı, *Comparative Stylistics of French and English* adlı İngilizce çevirisiyle birlikte örnek olarak alınmakta, bu kitap üzerinden projenin tüm aşamaları uygulamalı olarak sunulmakta ve kuramsal metin çevirisi sürecinde terim bağlamında karşılaşılabilecek farklı durumlar ele alınarak değerlendirilmektedir. Sonuç olarak, kuramsal metin çevirisinde hissedilen çeşitli gereksinim düzeyleri ve bu gereksinimleri karşılamak için kullanılacak farklı yaratıcılık düzeyleri saptanmakta, adlandırılmakta ve tanımlanmaktadır.

* Bu çalışmanın bir bölümü, Fransızca olarak “Créativité terminologique en traduction théorique: étude de cas concernant le domaine de la traductologie en langue turque” başlığı ile University of Naples Suor Orsola Benincasa’da 5-6 Mayıs 2016 tarihlerinde gerçekleştirilen Creativity in Translation/Interpretation and Interpreter/Translator Training - Créativité en traduction/interprétation et dans la formation des interprètes/ traducteurs başlıklı 4. Uluslararası Konferansta sunulmuştur.

** Prof. Dr. Yıldız Teknik Üniversitesi Davutpaşa Yerleşkesi Fen Edebiyat Fakültesi Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü El-mek: sunduzkasar@gmail.com

*** Yrd. Doç. Dr. İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi İngilizce Mütercim Tercümanlık Bölümü El-mek: didem.tuna@yeniuyuzil.edu.tr

Anahtar Kelimeler: Kuramsal çeviri, yaratıcılık, Jean-Paul Vinay, Jean Darbelnet, *Stylistique Comparée du Français et de l'Anglais*.

TRANSLATION OF TERMINOLOGY IN SOCIAL SCIENCES AND PRODUCTION OF TERMS IN TURKISH

ABSTRACT

Translating terms from one language to another is the highlight of theoretical translation and often requires the translator to possess lexicological and terminological knowledge as well as the linguistic creativity to produce new words or terms. In the Ph.D. program of Interlingual and Intercultural Translation Studies at Yıldız Technical University, Turkey, within the framework of the “Theoretical Translation in Social Sciences” class taught by Prof. Sündüz Öztürk Kasar, a project aiming to fulfill the need of theoretical terms in Turkish and train translators who will work especially in the field of translation studies is conducted. Within this context, every student follows the project’s stages, which are as follows: choosing a book from this field; making a list of the book’s terms; choosing a chapter to translate from the book, thereby testing the Turkish equivalents within the context; studying with the instructor outside class hours to review the translation, particularly the terms, and to evaluate their appropriateness within the context; and presenting the final version of the project in class. In this study, Vinay and Darbelnet’s *Stylistique Comparée du Français et de l'Anglais* is taken as an example, along with its English translation, *Comparative Stylistics of French and English*. Using these books, the project’s stages are applied to illustrate the diverse situations translators can encounter during the theoretical translation process. Consequently, different levels of need experienced in theoretical translation, as well as different levels of creativity required to fulfill these needs, are determined, designated, and defined.

STRUCTURED ABSTRACT

Translating terms from one language to another is the highlight of theoretical translation, and it often necessitates the translator to use different levels of creativity. In the Ph.D. program of Interlingual and Intercultural Translation Studies at Yıldız Technical University, İstanbul, within the framework of the “Theoretical Translation in Social Sciences” class taught by Prof. Sündüz Öztürk Kasar, a project aiming to fulfill the need for theoretical terms in Turkish and train translators who will work especially in the field of translation studies is being conducted. Within this context, every student follows the following project stages:

- choosing a book from this field and making a list of the book’s terms
- choosing a chapter to translate from the book, thereby testing the Turkish equivalents within the context

Turkish Studies

- studying with the instructor outside class hours to review the translation, particularly the terms, and to evaluate their appropriateness within the context
- suggesting terms in Turkish where necessary, especially when the term has not already been translated into Turkish or when translations do not sound appropriate or are inadequate
- presenting the final version of the project in class

In this study, Vinay and Darbelnet's *Stylistique Comparée du Français et de l'Anglais* (1977) is taken as an example, along with its English translation, *Comparative Stylistics of French and English* (1995). Using these books, the project's stages are applied to illustrate the diverse situations translators may encounter during the theoretical translation process. The book proposes a new approach to overcome difficulties of passage from one language to another. In particular, these are seven translation processes, innovative for their time, which are presented in order of increasing difficulty:

- borrowing
- calque
- literal translation
- transposition
- modulation
- equivalence
- adaptation

The authors define each process and provide examples to illustrate them. Although the book is limited to examples between French and English, the processes in question may be valid for other language pairs as well. The book begins with a glossary of technical terms used in the book, which contains 90 terms. This glossary gives examples with definitions of terms. The English version adds entries that do not exist in the French version of the glossary. The use of the English translation of the book in addition to the French original for this study is a facilitating factor providing clarification, especially in cases of hesitation or uncertainty, helping to reduce some of the potential problems in the process of translation.

To illustrate the problems of terminology creation and theoretical translation in this book, all of the terms in the glossaries in both versions of the book are taken one by one. To find the terms' correspondent(s), dictionaries of translation terms, linguistics, and semiotics are consulted. The results are as follows:

- Some terms already have their established and standardized correspondence in Turkish as in the case of *équivalence/equivalence* and *signifiant-signifié/signifier-signified* translated as *eşdeğerlik* and *gösteren-gösterilen*, respectively.
- Other terms have multiple correspondents that compete, and a single suitable term among them needs to be chosen. For example, for

stylistique/stylistics, there are four proposals in the Turkish language: *üslupbilim*, *biçembilim*, *anlatimbilim*, and *deyişbilim*. We have opted for *deyişbilim* given its frequency and institutionalization through a series of symposia organized in Turkey and named “*Deyişbilim Sempozyumu*.”

- Nevertheless, for certain terms, there are no valid correspondents among the proposed terms as is the case of surtraduction/over-translation, which is translated as *artık çeviri* and *fazla çeviri*, respectively; however, these terms have not been found to be satisfactory in the context, and therefore another term, *aşırı çeviri*, has been suggested.

- In examples such as “ambivalence,” where no term has been suggested, a neologism has to be forged, such as *çelişik sesteşlik*, which has been propounded for this term.

Once the terminology is established, a chapter is chosen to test the already suggested translations or neologisms because terms translated in isolation sometimes present certain difficulties when used in a particular context. The study focuses on the production of terminological neologisms to identify the needs in the field of theoretical translation while trying to grasp the creativity part in this activity. Consequently, different levels of need experienced in theoretical translation, as well as different levels of creativity required to fulfill these needs as explained above, are determined, designated, and defined as follows:

Tablo 4: Sündüz Öztürk Kasar’s Schema of Levels of Terminological Needs and Creativity

	Levels of need for term production	Levels of creativity required
1.	Zero Need	Zero Creativity
2.	Primary Need	Complementary Creativity
3.	Secondary Need	Necessary Creativity
4.	Total Need	Indispensable Creativity

The aim of the study can be summarized as bringing new terminology to the Turkish language in the field of social sciences, highlighting the importance of training translators in the social sciences, encouraging translators’ productivity and creativity, and developing translators’ abilities and habits to critically approach and read the already published glossaries and dictionaries in this field.

Keywords: Theoretical translation, creativity, Jean-Paul Vinay, Jean Darbelnet, *Comparative Stylistics of French and English*.

1. Giriş

Kuramsal metin çevirisi, çevirmen yönünden diğer metin çevirilerine kıyasla daha az ilgi çekici bir alan olarak görülebilir. Özel alan bilgisi gerektirmesi, bu nedenle çevirmen açısından zorlu bir süreç oluşturması ve katlanılan tüm güçlüklerle karşı daha sınırlı bir kitleye hitap etmesi, çevirmenlerin kuramsal çeviriye mesafeli durmalarının nedenleri arasında sayılabilir. Öte yandan, bilimlerin gelişmesi, farklı dillerde yapılan çalışmaların paylaşılmasıyla yakından ilintilidir, bu da ancak çeviri ile mümkün olmaktadır. Nitelik ve nicelik açısından yeterli düzeyde kuramsal çeviri

yapılmaması, hem kalıcı bir gereksinim alanı oluşturmakta ve farklı dillerde yapılan çalışmalara erişimi kısıtlanmakta, hem de bazı terimlerin ve ilintili olarak da bazı kavramların Türkçede ifadelerini bulmalarını geciktirmektedir.

Kuramsal metinleri Türkçeye kazandıracak çevirmenlerinin yetişmesine, böylece dilimizde kuramsal terimlerin oluşturulmasına ve yerleşmesine bir nebze katkı sunmak amacıyla Yıldız Teknik Üniversitesi Diller ve Kültürlerarası Doktora Programında 2007-2008 akademik yılından bu yana Prof. Dr. Sündüz Öztürk Kasar tarafından “Sosyal Bilimlerde Kuram Çevirisi” adlı bir ders yürütülmektedir. Öztürk Kasar çevirmenlik kariyerine Maurice Blanchot’un başyapıtı olarak kabul edilen *L’espace littéraire* [Yazınsal Uzam] adlı edebiyat kuramını çevirerek başlamış, ardından Roland Barthes’ın *S/Z* adlı göstergebilimsel çözümlemesi ve Paul Ricœur’ün *Sur la traduction* [Çeviri Üzerine] başlığı altında toplanan çeviri üzerine konferanslarını Türkçeye aktararak kuramsal çeviri deneyimini sürdürmüştür. Bu çeviriler, bir çevirmen olarak çeviri edimi üzerine düşünmeyi gerektirmiştir. Sonuçta, bu deneyim, yansımaları “Sosyal Bilimlerde Kuram Çevirisi” dersinin tasarlanmasında bulunmuştur. Öztürk Kasar, kuramsal çerçevesini oluşturduğu bu derste önce kendi çeviri deneyiminden elde ettiği sonuçları öğrencilerle paylaşmakta, ardından da öğrencilerini de böyle bir deneyimin içine sokmaya özen göstermektedir.

Sonuçta, bu ders kapsamında yürütülen projelerde, her öğrenci çeviribilim alanından, daha önce Türkçeye çevirilmemiş bir kitap seçmekte, kitapta yer alan terimlerin listesini çıkararak varsa Türkçe karşılıklarını mevcut çeviribilim, dilbilim ya da göstergebilim sözlüklerinde taramakta, kitaptan seçtiği bir bölümü Türkçeye çevirerek Türkçe karşılıkları bağlam üzerinde sınamakta, ders saatleri dışında ders yürütücüsü ile çalışarak çevirdiği bölümü ve terimler için sözlüklerden bulup seçtiği ya da kendi oluşturduğu karşılıkları değerlendirmekte, projenin son şeklini sınıf ortamında diğer öğrencilere sunmaktadır. Her bir sunum, öğrencinin araştırma, okuma, çözümleme, saptama, seçim yapma, karar alma, yaratıcılığını kullanma, sınama ve sınanma gibi birçok farklı aşamadan geçerek gerçek bir çeviri sürecinin bizzat yaşamasının sonucunda ortaya çıkmaktadır. Böylelikle öğrenci, bir yandan kuramsal metin çevirmeye yönelik bir deneyim yaşayarak bu sırada karşılaştığı sorunlara çözüm üretmekte, diğer yandan çalışmasını diğer öğrencilerle paylaşarak ve onların çalışmalarını dinleyerek farklı metinler ve farklı bakış açılarıyla tanışma fırsatı bulmakta ve kuramsal çeviri fikrine belki de bir adım daha yaklaşmaktadır. Dersin bir diğer katkısı da şudur: Uygulama alanı olarak seçilen sosyal bilim çeviribilim olduğu ve her öğrenci bir çeviribilim kuramı ya da araştırması üzerinde çalıştığı için ders bir kuram çevirisi dersi olduğu kadar bir çeviri kuramı dersi olarak da işlev göstermektedir. Bunun yanı sıra, çevirmen adaylarında sosyal bilimler alanında yayınlanmış terimce ve sözlüklere eleştirel bir bakışla yaklaşma alışkanlığının geliştirilmesi, dersin getirdiği farklı bir kazanım olarak değerlendirilebilir.

2. Kuramsal Metin Çevirisi Üzerine Bir Proje Çalışması

Bu bölümde, “Sosyal Bilimlerde Kuram Çevirisi” dersi kapsamında Didem Tuna tarafından gerçekleştirilmiş olan çalışma yeniden ele alınacaktır. Üzerinde çalışılan yapıt, 1958 yılında Jean-Paul Vinay ve Jean Darbelnet tarafından Fransızca olarak yazılmış ve daha önce Türkçeye çevirilmemiş olan *Stylistique comparée du français et de l’anglais* [Fransızca ve İngilizce’nin Karşılaştırmalı Deyişbilimi] adlı kitaptır. Bu yapıt üzerinden, yukarıda söz edilen aşamalar uygulamalı olarak açıklanacak, kuramsal metin çevirisi sürecinde terim bağlamında karşılaşılabilecek farklı durumlar değerlendirilecektir. Öte yandan, özgün metnin yanı sıra, kitabın yazılmasından 37 yıl sonra, 1995 yılında yayınlanan *Comparative Stylistics of French and English: A Methodology for Translation* adlı İngilizce çevirisinden de yararlanılacaktır.

Çalışmada öncelikle her iki kuramcı hakkında bilgi verilecek ve metnin okunmasından sonra okuma verileri ders yürütücüsünün hazırlamış olduğu okuma fişine işlenecektir. Bundan sonraki

aşamada gerek Fransızca özgün yapıtta, gerekse İngilizce çevirisinde yer alan terimce çıkarıldıktan sonra, Türkçe-Fransızca, Fransızca-Türkçe, Türkçe-İngilizce, İngilizce-Türkçe içerikli çeşitli dilbilim, çeviribilim ve göstergebilim sözlüklerinde her bir terimin yer alıp almadığı incelenecek, yer alıyorsa uygunluk ve Türkçeye yerleşiklik durumu değerlendirilecek, terimin birden fazla çevirisi varsa anlamı hangisinin daha iyi yansıttığı irdelenecek, hiçbirinin uygun olmaması ya da terimin dilimizde bir karşılığı bulunmaması halinde yeni terim önerilecektir. Yeni terim üretimi başlı başına bir uzmanlık işi olup, kuramsal çeviriye girişecek çevirmen adaylarının bu konuda da yetiştirilmesi gerekmektedir.

Sunacağımız örnek çalışmanın önemli bir parçası olan, kitaptan bir bölümün seçilip çevrilmesi aşaması için, Vinay ve Darbelnet'nin yedi başlık altında inceledikleri çeviri yöntemlerinin açıklandığı bölüm tercih edilmiştir. Bu bölümün seçilme nedeni, kitapta yer alan birçok kavramın dayandığı temel olarak değerlendirilmesi ve aslında diğer bölümlerden bağımsız olarak tek başına ele alındığında dahi kopukluk hissi vermeden bir anlam ifade etmesi ve çevirmenlere yönelik bir kaynak oluşturmasıdır. Çalışmada son olarak, seçilen bölümün çevirisi sırasında karşılaşılan terime dayalı ya da terim dışında kalan sorunlar ele alınacak, hissedilen çeşitli gereksinim düzeyleri ve bu gereksinimleri karşılamak için kullanılacak farklı yaratıcılık düzeyleri saptanacak, adlandırılacak ve tanımlanacaktır. Terim üretimi açısından da hangi sözlükbilimsel yöntemlerin nasıl kullanılmış olduğuna da mercek tutulacaktır.

2.1. Jean-Paul Vinay ve Jean Darbelnet

İngiliz dili bilimcisi, sözlükçü, çevirmen, sesbilgisi uzmanı, profesör, sunucu, sanatçı ve müzisyen Vinay, 1910'da Paris'te doğdu. 1932'de Sorbonne Üniversitesinde Edebiyat lisansını, 1937'de Londra Üniversitesinde sesbilgisi ve filoloji yüksek lisansını bitirdi. İngiltere'de öğretmenliğe başladı, daha sonra mesleğine Fransa'da devam etti. 1946'da Kanada'ya göç etti. 1950'de Montréal Üniversitesinde dilbilim bölümünü kurdu, çeviribilim dersleri açtı ve 1966'ya kadar da bölüm başkanı olarak çalıştı. 1955-1960 arasında *Revue canadienne de linguistique* [Kanada Dilbilim Dergisi]'nin ve 1955-1967 arasında da daha sonra *Meta* adını alacak olan *Translators' Journal* [Çevirmenler Dergisi]'nin editörlüğünü yaptı. Çeviri, deyişbilim ve Fransızca dilbilimi üzerine 50 kadar makale ile profesyonel çevirmenlere yönelik ve kuram ile uygulamayı bir araya getiren bir çalışması vardır. 1954-1967 yılları arasında CBS televizyonunda "Fransızca Konuşmak" adında bir program sunarak ünlü oldu. 1958'de Darbelnet ile birlikte çeviri eğitiminde öncü kabul edilen *Stylistique comparée du français et de l'anglais* adlı kitabı yazdı. Ayrıca 1962'de yayınlanan *The Canadian Dictionary/Dictionnaire canadien* [Kanada Sözlüğü]'nün baş editörlüğünü de yaptı. 1968'de Victoria Üniversitesine geçti, dilbilim bölümünü yönetti ve 1976'da dilbilim profesörlüğünden emekli olmasına karşın üniversitede ders vermeye devam etti. 1999 yılında öldü.¹

1904 yılında Paris'te doğan Darbelnet ise, Sorbonne'da İngiliz Dilbilimi eğitimi gördü. 1925-1930 yılları arasında Galler, Edinburg ve Manchester Üniversitelerinde ders verdi. Sonra da Fransa'da liselerde İngilizce öğretmeni olarak çalıştı. Üniversitedeki kariyerine 1938-39'da Harvard'da Fransızca dersleri vererek başladı. Middlebury Üniversitesinde yaz okulunda ders verdi. Savaşın tam önce McGill Üniversitesine Fransız Dili ve Edebiyatı dersleri vermek üzere atandı ancak savaşın başında Fransa'da tutulduğundan 1940 Eylülüne kadar göreve başlayamadı. 1946 yılında Bowdoin Üniversitesinde Fransız Dili ve Edebiyatı dersleri vermek üzere tekrar Amerika Birleşik Devletlerinin yolunu tuttu ve burada 1962 yılına kadar kaldı. Burada görev yaptığı süre içinde, iki dilli Kanada'da yaşayıp, İngilizce ile temas halinde Fransızca konuşanların dil sorunlarına artan bir ilgi duydu. 1975'e kadar Laval Üniversitesinde ders verdiği dönemde ve hatta emekli olduktan sonra da birçok Kanada üniversitesinden, özellikle de Alberta, Montréal ve Ottawa

¹ Université Ottawa. https://slmc.uottawa.ca/?q=org_can_lexico_bi_1961_vinay [07.10.2013].

Üniversitelerinden dilbilim ve çeviri uzmanı olarak davet aldı. Gerek Kanada, gerekse uluslararası bilim çevrelerinde etkin rol oynayan Darbelnet, 1990 yılında öldü.²

Temel bir göstergebilim ilkesine göre, söylemi öznesinden bağımsız olarak değerlendirmek mümkün değildir. Bu anlamda, Vinay ve Darbelnet'in yaşam öykülerinin incelenmesi, yapıt ile yazarların yaşam deneyimleri arasında ne tür bir bağ olabileceğine ilişkin bir fikir vermektedir. Aslında, iki yazarın yaşam öyküleri arasında birçok benzerlik göze çarpmaktadır. İki yazar da Paris'te doğmuş, Sorbonne Üniversitesinde okumuş, sonrasında İngiltere'de bulunmuş, İngiltere ve Fransa'da öğretmenlik yapmış, daha sonra Kanada üniversitelerinde çalışmışlardır. Bu anlamda, her ikisinin de hayatları boyunca ya Fransızcanın, ya İngilizcenin, ya da her ikisinin de bir arada konuşulduğu ülkelerde yaşamaları, dil üzerine öğrenim görmüş olmaları, hem Fransızca, hem İngilizce dersler vermeleri, *Stylistique comparée du français et de l'Anglais* adlı kitabı birlikte yazmış olmalarının bir rastlantıdan ibaret olmadığını ve yapıtın yalnızca bir mesleki birikim ürünü olmayıp, aynı zamanda bir yaşantı ürünü olduğunu düşündürmektedir.

2.2. Okuma Fişi Düzenlenmesi

“Sosyal Bilimlerde Kuram Çevirisi” dersi kapsamında projeyi hazırlayan öğrencinin, seçtiği kuramsal metni okuduktan sonra ders yürütücüsünün hazırlayıp öğrencilere gönderdiği okuma fişinin doldurması gerekmektedir. Okuma fişi, öğrencinin yapıtın ana hatları üzerinde düşünmesini ve yapıtın özünü çok kısa olarak ancak açıkça anlaşılır biçimde ifade edebilmesini sağlamaktadır. Söz konusu okuma fişi için aşağıdaki bilgilerin derlenip verilmesi gerekmektedir:

- Okuma fişini hazırlayan kişinin adı ve fişin hazırlanma tarihi
- İncelenen yapıtın tam olarak referansı (Yazar adı, yapıt adı, basım yeri, yayınevi, basım tarihi, sayfa bilgileri)
- Yapıtın kısa ve özlü içeriği
- Yapıtta işlenen kavramlar ve terimler
- Başka yazarlara ya da başka kuramcılara göndermeler
- Yapıtın özgünlüğü, içinde yer aldığı alanın gelişmesine katkısı (yeni kavramlar öneriyor mu? Mevcut kuramlara ve/ya da yöntemlere olumlu/olumsuz eleştiriler getiriyor mu? vb.)
- Fişi dolduran kişinin yapıt hakkındaki eleştirel görüşleri

2.3. Terimlerin Listelenmesi ve Karşılıklarının Aranması

Seçilen metinden ve İngilizce çevirisinden derlenip işlenen kavram ve terimler alfabetik sıra ile verilerek açıklanmaktadır. Bu nedenle, bir liste oluşturmak için ayrıca çaba sarf etmeye gerek kalmamıştır. Bu noktada, bu çalışmada neden özgün metinle yetinilmeyip, İngilizce çevirisinden de yararlanma gereği duyulduğu konusuna değinmek yararlı olabilir. Öncelikle, herhangi bir çeviriden farklı olarak, kitabın yazarlarından Vinay'ın İngilizce çevirinin yayına hazırlanma sürecine etkin katılımında bulunması ve taslakları bizzat okuyarak destek vermesi, çevirinin güvenilirliğini göstermesi açısından önemlidir. Öte yandan, kitabın Fransızca ve İngilizce dillerinin karşılaştırılması üzerine olması, İngilizce çeviriyi özgün metin kadar başvurulabilir kılmaktadır. Son olarak, bu çalışmada İngilizce çevirinin de dikkate alınması, terimlerinin karşılıklarının Fransızca/Türkçe sözcüklerin yanı sıra, İngilizce/Türkçe sözlüklerden de aranabilmesi olanağını sunmakta ve bu da kısıtlı sayıda çeviribilim, dilbilim ve göstergebilim sözlüğü içinden terimlere Türkçe karşılık bulma olasılığını artırmaktadır. Bu bölümde, gerek Fransızca özgün yapıtta, gerekse İngilizce çevirisinde yer alan terimlerin Türkçe karşılıklarını bulmak için, Türkçe-Fransızca, Fransızca-Türkçe, Türkçe-İngilizce, İngilizce-Türkçe olarak hazırlanmış altı ayrı dilbilim, çeviribilim ve göstergebilim

² Université Ottawa. <http://www.ruor.uottawa.ca/en/handle/10393/7490> [07.10.2013].

sözlüğünde her bir terimin yer alıp almadığı incelenmiştir. Söz konusu sözlüklerin kaynakça bilgileri aşağıda verilmektedir:

- Berke Vardar, Nüket Güz, Emel Huber, Osman Senemoğlu, Erdim Öztokat. (2007). Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü. İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.
- Işın Bengi-Öner. (2001). Çeviri Terimleri Sözlüğü. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- İsmail Boztaş, Şirin Okyayuz Yener. (2005). Açıklamalı Çeviri Terimleri Sözlüğü: Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Kamile İmer, Ahmet Kocaman, A. Sumru Özsoy. (2013). Dilbilim Sözlüğü. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Mehmet Rifat, Sema Rifat, Ayşenaz Koş, Duygu Tekgül. (2010). Göstergebilim, Dilbilim ve Çeviribilim Terimleri Sözlüğü. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Özlem Berk. (2005). Kuramlar Işığında Açıklamalı Çeviribilim Terimcesi. İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.

2.3.1. Metinde Yer Alan Terimlerden, Taranan Terimlerde Bulunanlar

Bu çalışma kapsamında *Stylistique Comparée du français et de l'anglais* adlı yapıtta ve İngilizce çevirisinde yer alan terimlerin karşılıkları, yukarıda belirtildiği gibi altı sözlükten taranmıştır. Karşılığı sözlükte bulunan terimlere ait bilgiler aşağıdaki tabloda yer almaktadır. Tabloda ayrıca sözlüklerden bulunan terimlerin Türkçeye yerleşiklik ve uygunluk durumları değerlendirilmekte, gerekli görüldüğü durumlarda yeni terim önerileri sunulmaktadır.

Tablo 1: Taranan Terimlerde Yer Alan Terimler

Fransızca Terim ve Sayfa Numarası	İngilizce Karşılığı	Türkçe Karşılığı	Türkçe Terimin Kaynağı	Terimin Uygunluk/ Yerleşiklik Durumu ve Gerekli İse Yeni Terim Önerileri
actuel 4	actual	edimsel	Rifat vd.	Uygundur, anlamı yansıtmaktadır.
actualisateur 4	actualiser	gerçekleştirici	Vardar vd. Rifat vd.	“Gerçekleştirici” geniş kapsamlı olup, anlamı yansıtmayabileceğinden, “edimselleştirici” seçeneği önerilmektedir.
actualisation 93	actualisation	edimselleş(tir)me gerçekleş(tir)me gerçekleşme	Rifat vd. Vardar vd. Rifat vd. Vardar vd. İmer vd.	Bu terim, gücül olanı hayata/ harekete geçirme anlamında kullanılmakta olup, “edimselleş(tir)me” daha uygun durmaktadır.
adaptation 52	adaptation	uyarlama	Rifat vd. Boztaş vd. Berk	Uygun ve yerleşiktir, anlamı yansıtmaktadır.
affectif 67	affective	duygusal	Rifat vd.	Uygun ve yerleşiktir, anlamı yansıtmaktadır.
amplification 184	amplification	genişletmek genişletme	Boztaş vd. Berk	“Genişletme” uygundur, anlamı yansıtmaktadır.
animisme 205	animism	canlılaştırma	Boztaş vd.	Terim, canlılaştırmadan çok, “kişileştirme” ya da “insanlaştırma” anlamına

Turkish Studies

				geldiğinden bu seçenekler önerilmektedir.
articulation 220	articulation	eklemlenme, eklemlilik eklemlenme oluşturma, boğumlanma	<i>Rifat vd.</i> <i>İmer vd.</i> <i>Boztaş vd.</i> <i>İmer vd.</i>	“Oluşturma” çok genel olduğundan, “boğumlanma” ise açık olmadığından, “eklemlenme” daha uygun görünmektedir.
aspect 75	aspect	görünüş	<i>Vardar vd.</i> <i>Rifat vd.</i> <i>İmer vd.</i>	Uygun ve yerleşiktir, anlamı vermektedir.
calque 47	calque	öyküntü öykünme	<i>Vardar vd.</i> <i>Rifat vd.</i> <i>Boztaş vd.</i> <i>Berk</i> <i>Boztaş vd.</i>	“Öyküntü” seçeneği anlamı yansıtmakta olup, ayrıca terim olarak “öykünme”den daha kolay algılanmaktadır.
charnière 222	connector	ulama sözcüğü	<i>Boztaş vd.</i>	“Ulama” ses düzeyinde bir kaynaşma ifade ettiği için “bağlayıcı sözcük” uygundur.
chassé-croisé 50	interchange	değiştirme	<i>Boztaş vd.</i>	“Değiştirme” çok genel bir ifade olarak belirsiz kaldığından, “yer değiştirme” olarak kullanılması uygundur.
compensation 34	compensation	ödünlemek telafi	<i>Boztaş vd.</i> <i>Berk</i>	“Ödünleme” yeni bir öneri olup dilde uzun bir süreden beri var olan ve taviz anlamına gelen “ödün” sözcüğü nedeniyle anlam karışıklığı yaratma riski bulunmaktadır. Bu nedenle, eski terim “telafi etmek” uygundur.
concentration 183	concentration	yoğunlaş(tır)ma	<i>Berk</i>	Uygun ve yerleşiktir, anlamı yansıtmaktadır.
découpage 261	segmentation	bölümleme parçalama kesitleme	<i>Rifat vd.</i> <i>Boztaş vd.</i> <i>İmer vd.</i> <i>Rifat vd.</i>	“Parçalama” terim olarak güç algılanabilir ve anlamı da tam yansıtmayabilir. “Bölümleme” ise hedeflenen anlamdan daha kapsamlı olduğundan, “kesitleme” uygundur.
déictique 245	deictic	gösterici gösterimsel belirleyici	<i>Vardar vd.</i> <i>Rifat vd.</i> <i>İmer vd.</i> <i>Rifat vd.</i>	“Gösterici” uygun karşılıktır.
dépouillement 194	reduction	indirgeme daraltma	<i>Rifat vd.</i> <i>Berk</i>	İki terim de uygun olup, anlamı yansıtmaktadır. Zaman içinde birinin standartlaşması beklenir.

Turkish Studies

dilution 183	dilution	sözcük sayısını artırma	<i>Boztaş vd.</i>	“Sözcük sayısını artırma” üç sözcüklü olup terimden çok tanımı andırmaktadır. “Sözcük artırma” olarak kısaltılabilir.
divergence 46	divergence	ayrışma	<i>İmer vd.</i>	Uygun ve yerleşiktir.
documentation 28	documentation	dokümantasyon	<i>Boztaş vd.</i>	Terim yerleşik olsa da ödünç bir sözcük olması nedeniyle halihazırda kullanıma girmiş olan Türkçe kökenli “belgeleme” karşılığı uygun görünmektedir.
économie 184	economy	tutululuk, düzen ekonomik daraltma	<i>Rifat vd.</i> <i>Boztaş vd.</i> <i>Berk</i>	“Daraltma” “dépouillement” için uygun karşılıktır. Bu durumda, “économie” terimi için “tutululuk” uygun görünmektedir.
emprunt 47	borrowing	aktarım, aktarma ödünçleme	<i>Vardar vd.</i> <i>Rifat vd.</i> <i>İmer vd.</i> <i>Boztaş vd.</i>	“Aktarma”nın, sözlük anlamı çeşitlidir. “Aktarım” vurgu ve tını olarak terim niteliğine daha uygundur, ancak “transfer”in de karşılığı olduğundan tercih edilmeyerek, Fransızca ve İngilizce terimlerle daha iyi örtüştüğü düşünülen “ödünçleme” sözcüğünde karar kılınmıştır.
équivalence 52	equivalence	eşdeğerlik	<i>Vardar vd.</i> <i>Rifat vd.</i> <i>İmer vd.</i> <i>Boztaş vd.</i> <i>Berk</i> <i>Bengi-Öner</i>	Uygun ve yerleşiktir, anlamı yansıtmaktadır.
explicitation 117	explicitation	daha açık hale getirme belirtik çeviri	<i>Boztaş vd.</i> <i>Berk</i>	“Daha açık hale getirme” çok uzun olup anlamı da karşılamadığından, “belirtik” ise yeterince açık olmadığından, “açıklayıcı çeviri” terim olarak önerilebilir.

Turkish Studies

faux amis 170	false friends	biçimsel eşleş sözcükler, biçimdeş sözcükler sahte tanış	<i>Boztaş vd.</i> <i>Berk</i>	“Sahte tanış”, Fransızca, İngilizce ve hatta Almanca (falsche Freunde) terime karşılık gelmektedir. Ancak, şeklen aynı ya da benzer olup, farklı dillerde farklı anlama gelen sözcükleri ifade etmek için Sündüz Öztürk Kasar’ın önerdiği “yanıltıcı benzerler” karşılığı kullanılmıştır.
gain 164	gain	kazanç	<i>Bengi-Öner</i> <i>Berk</i>	Uygun ve yerleşiktir, anlamı yansıtmaktadır.
généralisation 64	generalisation	genelleşme genelleştirme genelleme	<i>Vardar vd.</i> <i>Rifat vd.</i> <i>İmer vd.</i>	“Genelleme” daha yerleşik olduğundan, daha uygun görünmektedir.
grammaticalisation 141	grammaticalisation	dilbilgiselleşme	<i>Vardar vd.</i> <i>Rifat vd.</i>	Uygundur, anlamı yansıtmaktadır.
hypotaxe 48	hypotaxis	bağlılık altasıralılık	<i>Vardar vd.</i> <i>İmer vd.</i>	“Bağlılık” anlamı daha iyi yansıtmaktadır. “Mantıksal bağlılık” da önerilebilir.
implication 294	implication	örtüklenme örtük çeviri	<i>Boztaş vd.</i> <i>Berk</i>	“Örtük çeviri” ve “örtüklenme” anlamı yansıtmaktadır, ancak bir “çeviri” yöntemi söz konusu olduğundan, “örtük çeviri” anlama daha uygun düşmektedir.
juxtaposition 223	juxtaposition	sırala(n)ma, yan yana gelme (ya da getirme)	<i>Rifat vd.</i>	Anlamı tam yansıtmadığı düşünülmektedir. “Bağısızlaştırma” önerilebilir.
lacune 68	lacuna	dilde boşluk	<i>Boztaş vd.</i>	Anlamı yansıtmakla birlikte, Türkçe tümce yapısı, iki sözcükten oluşan bu terimi kimi zaman ayırmayı gerektirebilecektir.
langue 30	langue	dil	<i>Rifat vd.</i>	Uygun ve yerleşiktir.
langue d’arrivée 27	target language	varış dili amaç dil hedef dil erek dil	<i>Rifat vd.</i> <i>Rifat vd.</i> <i>Boztaş vd.</i> <i>Vardar vd.</i> <i>Rifat vd.</i> <i>Bengi-Öner</i> <i>Boztaş vd.</i> <i>Berk</i> <i>İmer vd.</i>	Tüm seçenekler uygun ve yerleşiktir.
langue de départ 27	source language	kalkış dili kaynak dil	<i>Rifat vd.</i> <i>Vardar vd.</i> <i>Rifat vd.</i>	Her iki seçenek de uygun ve yerleşiktir.

Turkish Studies

			<i>Bengi-Öner</i> <i>Boztaş vd.</i> <i>Berk</i> <i>İmer vd.</i>	
lexique 27	lexicon	sözlük sözlükçe	<i>Vardar vd.</i> <i>Rifat vd.</i> <i>İmer vd.</i>	Her iki seçenek de uygun ve yerleşiktir.
marque 114	marker	özel işaret belirtici, belirleyici belirti	<i>Rifat vd.</i> <i>İmer vd.</i> <i>Vardar vd.</i> <i>Rifat.</i>	“Belirti” uygun karşılıktır.
message 27	message	bildiri ileti	<i>Vardar vd.</i> <i>Rifat vd.</i> <i>İmer vd.</i> <i>Vardar vd.</i> <i>Bengi-Öner</i>	“Bildiri” sözcüğünün dile yerleşmiş başka anlamları olması ve “ileti” sözcüğünün söz konusu bağlamda anlamı daha iyi karşılması nedeniyle “ileti” sözcüğü daha uygun bulunmaktadır.
mise en relief 207	emphasis	tumturak vurgu	<i>Rifat vd.</i> <i>İmer vd.</i>	“Vurgu” uygun ve yerleşiktir
modulation 30	modulation	bakış açısı değiştirme başkalaştırma modülasyon	<i>Rifat vd.</i> <i>Boztaş vd.</i> <i>Berk</i>	“Bakış açısı değiştirme” uzunluğu nedeniyle kullanım gücü yaratabilir ve terim olarak algılanışı zor olabilir. “Başkalaştırma” daha genel algılanabilir. “Modülasyon” ise yabancı bir sözcük olduğundan, terim olarak “odak değiştirme” önerilebilir.
moyen 105	middle	orta	<i>Vardar vd.</i>	Uygun ve yerleşiktir.
niveau de langue 33		dil düzeyi	<i>Vardar vd.</i> <i>Rifat vd.</i>	Uygun ve yerleşiktir, anlamı yansıtmaktadır.
nomenclature 273	nomenclature	terim dizini terim bilgisi	<i>Rifat vd.</i> <i>İmer vd..</i>	“Terim dizini” anlamı daha net yansıttığından daha uygun görülmektedir.
oblique 46	oblique	dolaylı eğik	<i>Berk</i> <i>İmer vd.</i>	“Dolaylı” anlamı daha net yansıttığından daha uygun görülmektedir.
parole 30	parole	konuşma söz	<i>Vardar vd.</i> <i>Rifat vd.</i> <i>Vardar vd.</i> <i>Rifat vd.</i> <i>İmer vd.</i> <i>Boztaş vd.</i>	“Söz” anlamı daha net yansıttığından ve “konuşma” da çok genel bir ifade olduğundan, “söz” daha uygun görülmektedir.
particule 105	particule	bağımlı biçimbirim, edat parçacık ilgeç	<i>Rifat vd.</i> <i>İmer vd.</i> <i>Vardar vd.</i> <i>Rifat vd.</i>	“Bağımlı biçimbirim”, “ilgeç” ve “edat” uygun ve yerleşiktir, anlamı yansıtmaktadır. “Parçacık” anlamı net vermemektedir.

Turkish Studies

perte (ou entropie) 163	loss (or entrophy)	yitirme kayıp yitim	<i>Rifat vd.</i> <i>Bengi-Öner</i> <i>Boztaş vd.</i> <i>Berk</i> <i>İmer vd.</i>	Tüm seçenekler anlamı yansıtmakla birlikte “yitim”in terim olarak algılanışının daha kolay olacağı düşünülmektedir.
procès 13	process	oluş süreç	<i>Vardar vd.</i> <i>Rifat vd.</i> <i>Bengi-Öner</i>	“Süreç” daha uygun ve yerleşiktir.
prosodème 178	prosodeme	bürünbirim	<i>Vardar vd.</i> <i>Rifat vd.</i> <i>İmer vd.</i>	Uygun ve yerleşiktir.
prosodie 178	prosody	bürün, bürünbilim prozodi	<i>Vardar vd.</i> <i>Rifat vd.</i> <i>İmer vd.</i> <i>Rifat vd.</i>	“Prozodi” yabancı terimin birebir aynısıdır. Bağlama göre “bürün” ya da “bürünbilim” uygundur. Ayrıca “bürünbilgi” de önerilebilir.
rappel, charnière de 224	anaphor	önyinelem, anaphora yinelem artgönderge artyineleme	<i>Rifat vd.</i> <i>Vardar vd.</i> <i>Rifat</i> <i>İmer vd.</i> <i>Boztaş vd.</i>	“Yinelem” anlamı yeterince açık olarak yansıtmaktadır.
relation, adjectif de 127	relational adjective	ilgi sıfatı	<i>Boztaş vd.</i>	Uygun ve yerleşiktir.
retraduction (rétrotraduction anlamı ile kullanılmaktadır) 197	back translation	yeniden çeviri, geri-çeviri	<i>Rifat vd.</i> <i>Rifat vd.</i> <i>Berk</i>	Retraduction kitapta rétrotraduction anlamında kullanıldığı için “Tersine çeviri” önerilebilir.
signe 28	sign	gösterge	<i>Vardar vd.</i> <i>İmer vd.</i>	Uygun ve yerleşiktir.
signifiant 28	signifier	gösteren	<i>Vardar vd.</i> <i>İmer vd.</i> <i>Boztaş vd.</i>	Uygun ve yerleşiktir.
signification 30	meaning	anlam anamlama	<i>Vardar vd.</i> <i>Rifat vd.</i> <i>Berk</i> <i>Vardar vd.</i> <i>Rifat vd.</i> <i>İmer vd.</i> <i>Boztaş vd.</i>	Her iki seçenek de bağlamına göre uygun ve yerleşiktir.
signifié 28	signified	gösterilen	<i>Vardar vd.</i> <i>Rifat vd.</i> <i>İmer vd.</i> <i>Boztaş vd.</i>	Uygun ve yerleşiktir.
situation 28	situation	durum	<i>Vardar vd.</i> <i>Rifat vd.</i> <i>Boztaş vd.</i> <i>Berk</i>	Uygun ve yerleşiktir.

Turkish Studies

structure 26	syntactic structure	yapı	<i>Vardar vd.</i> <i>Rifat vd.</i>	Uygun ve yerleşiktir.
stylistique 32	stylistics	biçembilim <hr/> üslupbilim, anlatımbilim <hr/> deyişbilim	<i>Vardar vd.</i> <i>Rifat vd.</i> <i>İmer vd.</i> <hr/> <i>Rifat vd.</i> <hr/> <i>Vardar vd.</i> <i>Rifat vd.</i>	“Üslup” eski bir sözcüktür. “Anlatım” sözcüğünün kapsamı burada kullanılan geniş. “Biçembilim” ve “deyişbilim” terim niteliğini daha iyi taşımaktadır, daha yerleşik ve daha uygundur. Biz çalışmamızda kullanım sıklığı daha yüksek olduğu için “deyişbilim” terimini tercih ettik.
stylistique comparée 32	comparative stylistics	karşılaştırmalı biçembilim	<i>Rifat vd.</i>	Her ne kadar, bulduğumuz Türkçe terim anlamı yansıtırsa da, tutarlılık kaygısıyla “karşılaştırmalı deyişbilim” önerisini getiriyoruz.
surtraduction 31	over-translation	artık çeviri fazla çeviri	<i>Boztaş vd.</i> <i>Berk</i>	Seçeneklerin anlamı açık yansıtmadığı, “aşırı çeviri” ifadesinin anlamı daha iyi karşıladığı düşünülmektedir.
syntagme 87	phrase	dizim <hr/> öbek <hr/> sentagma	<i>Vardar vd.</i> <i>Rifat vd.</i> <i>İmer vd.</i> <hr/> <i>Vardar vd.</i>	“Dizim” uygun karşılıktır.
tonalité 33	tone	titrem <hr/> ton	<i>Vardar vd.</i> <i>Rifat vd.</i> <i>Rifat vd.</i> <i>İmer vd.</i> <i>Boztaş vd.</i>	“Ton” yabancı sözcük olmasına karşın dile yerleşiktir ancak bilimsel metinlerde “titrem” kullanımı mevcuttur.
traduction directe / littérale 46	direct / literal translation	doğrudan çeviri, sözcüğü sözcüğüne çeviri <hr/> kalkış diline bağlı çeviri <hr/> bağımlı çeviri	<i>Berk</i> <i>Rifat vd.</i> <hr/> <i>Rifat vd.</i> <hr/> <i>Boztaş vd.</i>	“Sözcüğü sözcüğüne çeviri” ve “kalkış diline bağlı çeviri” çok uzun olmalarından dolayı bir terimden çok açıklamayı andırmaktadır. “Dolaysız çeviri” önerilmektedir.
traduction oblique 46	oblique translation	dolaylı çeviri	<i>Berk</i>	Uygun ve yerleşiktir.
transpositon 50	transposition	biçim (ya da sözcük türü) değiştirme <hr/> yer değiştirme	<i>Rifat vd.</i> <hr/> <i>Boztaş vd.</i> <i>Berk</i>	“Biçim değiştirme” ifadesi, “sözcük türü değiştirme”ye göre daha kısa olduğundan ve diğer seçeneklere kıyasla daha kapsamlı olduğundan tercih edilmiştir.
unité de traduction 37	unit of translation	çeviri birimi	<i>Berk</i>	Uygun ve yerleşiktir.

Turkish Studies

2.3.2. Metinde Yer Alan Terimlerden, Taranan Terimlerde Bulunmayanlar

Metinde yer alan terimlerden, taranan terimlerde bulunmayanlara Türkçe karşılık oluşturulmasında gerek Fransızca özgün yapıt ve gerekse İngilizce çevirisinde yer alan terim açıklamalarından yararlanılarak, Fransızca-Türkçe ve İngilizce-Türkçe dil sözlüklerinde de tarama yapılmıştır.³

Bunun sonucunda, ortaya çıkan ifadeler kimi zaman sözlüklerde verilen anlamla uyumlu görülüp aynen kullanılması önerilmekte, kimi zaman ise sözlüklerde verilen anlamlarla gerek Fransızca özgün yapıt ve gerekse İngilizce çevirisinde yer alan terim açıklamaları ışığında yeni bir öneride bulunmaktadır.

Tablo 2: Taranan Terimlerde Yer Almayan Terimler

Fransızca Terim ve Sayfa Numarası	İngilizce Karşılığı	Sözlük anlamı / Sözlükten çıkarılan anlam	Önerdiğimiz Terim
ambivalence 82	ambivalence	çelişkili, karmaşık duygular içinde, kararsız, ne yapacağını bilmez halde olma, kararsızlık, belirsizlik, çiftedeğerlik	çelişik sesteşlik (sesteş olup bir durumun iki farklı yönünü ifade eden sözcükler – örn. fransızca <i>louer</i> , hem kiralamak, hem de kiraya vermek anlamındadır)
associations mémorielles 82	memory association	belleksel çağrışımlar	belleksel çağrışımlar
associations syntagmatiques 87	syntagmatic associations	dizimsel çağrışımlar	dizimsel çağrışımlar
attitude 6	attitude	tutum, duruş, davranış	tutum
caractérisation 104	characterisation	tanımlama, nitelendirme, niteleme	niteleme
démarche 94	thematic structure		Fransızca ve İngilizce terimler örtüşmemekte ve farklı çevirilere mahal vermektedirler: “Démarche” Türkçeye “işleyiş” olarak, “thematic structure” “izleksel yapı” olarak çevirilebilir.
démontage 94	decontextualisation	bir şeyin bağlamı dışında düşünülmesi	bağsızlaştırma
éclairage 8	viewpoint	aydınlatma, ışık verme, ışıklandırma, bakış açısı, görüş açısı	ışık tutma
épïcène 116	epicene	eril ve dişil biçimi aynı olan kelime, her iki cinse ait, her iki cinsin özelliğini taşıyan	tek cinsli

³ Cambridge Dictionary English-Turkish Dictionary. <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/turkish/> [05.04.2016].

Online Fransızca Sözlük. <http://www.fransizcasozluk.gen.tr/> [05.04.2016].

Nedir Ne Demek NND Sözlük. <http://www.nedirnedemek.com/> [05.04.2016].

Sesli Sözlük. <https://www.seslisozluk.net/> [01.06.2017].

étoffement 99	supplementation	süsleme, bezeme, ek, ekleme, zenginleştirme,	dolgunlaştırma
fausses abstractions 9	improper abstractions	sahte soyutlamalar / uygun olmayan soyutlamalar	sahte soyutluklar
fausses précisions 113	improper particularisations	sahte açıklık	sahte belirlemeler
groupe syntaxique 152	syntactic group	sözdizimsel grup	sözdizimsel grup
langue neutre 96	neutral language	tarafsız dil	kavram dili
marge 195	range	sıra, dizi, silsile, erim, menzil, alan, saha	erim sahası
mot image 58	concrete word	somut isim	somut isim
mot signe 58	abstract word	soyut isim	soyut isim
option 31	option	opsiyon, seçme hakkı, seçenek, tercih	seçme hakkı
opposition des termes 12	opposition of terms	terimlerin karşıtlığı	terimlerin karşıtlığı
particularisation 64	particularisation	ayrıntıları ile anlatma, özellik	özelleştirme
passage 12	technique	geçme, geçiş, yol, geçit	geçiş
présentation, tour de 203	introduction	içeriye alma, sokma, giriş, sunma, takdim, gösterme, tanıştırma	sunuş kalıbı
servitude 31	servitude	kölelik, kulluk, yüküm, külfet, bağımlılık	seçeneksizlik
spécialisation fonctionnelle 33	functional specialisation	işlevsel uzmanlaşma	işlevsel uzmanlaşma
subjectivisme 205	subjectivism	öznel olma hali öznelcilik	özneci eğilim
terminaison, charnière de 224	concluding connector	bitiş bağlayıcısı	bitiş ulayıcısı
traitement, charnière de 224	introductory connector	sunuş bağlayıcısı	sunuş ulayıcısı
vectoriel 67	univocal	tek anlamlı	tek anlamlı

2.3.3. Çevrilen Bölümde Kullanılan Terimler

Vinay ve Darbelnet'nin yedi başlık altında çeviri yöntemlerini açıkladıkları ve bu proje için Türkçeye çevirmek üzere seçtiğimiz bölümde, toplam 15 terim kullanılmıştır. Başvurulan

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/13

terimcelerde bu terimlerden beşi için tek bir karşılık bulunurken, 10 terim için birden fazla karşılığa rastlanmıştır. Üç terim için ise, sözlüklerde verilen karşılıklar kullanılmayıp, yeni terim önerilmiştir.

Tablo 3 Çevrilen Bölümde Kullanılan Terimler

Fransızca Terim	İngilizce Karşılığı	Kullandığımız Karşılıklar	Sözlükten Alınan Karşılıklar	Önerdiğimiz Karşılıklar
traduction directe /littérale	direct / literal translation	dolaysız çeviri		X
traduction oblique	oblique translation	dolaylı çeviri	X	
emprunt	borrowing	ödünçleme	X	
calque	calque	öyküntü	X	
transposition	transposition	biçim değiştirme	X	
modulation	modulation	odak değiştirme		X
équivalence	equivalence	eşdeğerlik	X	
adaptation	adaptation	uyarlama	X	
stylistique	stylistics	deyişbilim	X	
message	message	ileti	X	
lacune	lacuna	(dilde) boşluk	X	
langue d'arrivée	target language	erek dil	X	
langue de départ	source language	kaynak dil	X	
faux amis	false friends	yanıltıcı benzerler		X
signifié	signified	gösterilen	X	

3. Çeviri Sürecinin Değerlendirilmesi

Stylistique Comparée du Français et de l'Anglais'nin İngilizce çevirisinde yer alan "Editörlerin Notu" başlıklı bölümde, 1958 yılında ilk basımı gerçekleşen ve 1966, 1972, 1973, 1977, 1984, 1987 yıllarında hem Fransa'da hem Kanada'da tekrar basılan yapıtın, karşılaştırmalı deyişbilim, dilbilgisi ve çeviri arasında bağ kurmasıyla süregelen eşsiz bir yere sahip olduğuna değinilmektedir. Ders kitaplarının ömrünün giderek azaldığı bir dönemde "Vinay ve Darbelnet" çeviribilim ve çeviri öğretimi alanlarında önemli bir başvuru kaynağı olmuştur. Basıldıktan 37 yıl sonra hala gündemde ve kullanımda kalarak İngilizceye çevrilmesi, editörlerin deyimi ile dilbilim alanında ender rastlanan, bir benzerinin de Saussure'un *Cours de Linguistique Générale* [Genel Dilbilim Dersleri] adlı yapıtının İngilizce çevirisinin 44 yıl sonra yayınlanması ile yaşandığı bir durumdur (Vinay & Darbelnet, 1995: vii).

Yapıtı bugün, yazıldığından 59 yıl, İngilizceye çevrildiğinden de 22 yıl sonra baktığımızda, gerek özgün yapıtın, gerekse İngilizce çevirisinin halen güncelliğini, başvurulabilirliğini koruduğunu görüyoruz. Yapıtın belki de içinde yer alan örneklerden kaynaklanan önemli bir özelliği, kolay okunabilir, kolay anlaşılabilir ve anlam ifade eder olmasıdır. Bu durum, yapıttan seçtiğimiz bölümün Türkçeye çevrilme sürecine de olumlu olarak yansımıştır.

Çeviri sürecinde özgün yapıtın yanı sıra ayrıca İngilizce çevirisinden de yararlanılması ise önemli bir kolaylık sağlamış, özellikle tereddüte düşülen yerlere açıklık getirmek açısından ikinci bir olanak sunmuştur. Fransızca özgün metnin yayınlanmasıyla, İngilizceye çevrilmesi arasında geçen 37 yıl, çok büyük çapta olmasa da çeviri metne özgün metinde bulunmayan bazı ilaveler yapma gereği duyulmasına neden olmuştur. İngilizce metnin, "editörlerin notu" başlıklı bölümünde anlatıldığı üzere eşdeğerlik ve çeviri örnekleri çoğaltılmış, içerik yeniden yapılandırılmıştır. Bu durum, Türkçeye çeviri aşamasında yaşanabilecek sorunların en aza indirgenmesini sağlamıştır. Bununla beraber, az da olsa çeviri sürecinde karşılaşılan terim kaynaklı ve terim dışı sorunlara aşağıda değinilmektedir.

Turkish Studies

3.1. Çeviride terime dayalı sorunlar

Çeviride terime dayalı sorunların en önemlilerinden biri çeviribilim alanında ve ilintili alanlarda yeterli sayı ve çeşitte terim sözlüğünün mevcut olmamasıdır. Yapılmış terimce çalışmaları geniş kapsamlı olmayıp, aynı zamanda kolayca bulunmamaktadır. Yapıtların ya baskısı tükenmiş durumdadır, ya da tükenmemiş olsa dahi kitapçılarda mevcut olmaması terimceye erişme sorunu yaratmaktadır.

Terimlere erişim sorununun yanı sıra, terim üretimi ile ilgili sorunlar da söz konusudur. Yabancı dildeki terime verilen Türkçe karşılıkların bir bölümü, Türkçe bir terim olmaktan çok, Türkçe açıklama niteliğindedir. Bu durumun nedenlerinden biri, kimi zaman yabancı dilde tek bir sözcük ile ifade edilebilen anlamın Türkçede birden fazla sözcük ile yansıtılabilmesidir. Birden fazla sözcük kimi zaman terim vurgusu ve tınısı taşıyabilse de, kimi zaman da kulağa terim gibi gelmemekte ve metnin içinde sıradan bir ifade gibi kaybolmaktadır. Bu durumda mevcut seçenekleri yeniden değerlendirmek ve sonuçta uygun bir Türkçe karşılık bulunamazsa yeni terim önerisinde bulunmak gerekebilmektedir. Buna bir örnek olarak, *modulation* sözcüğünün terim sözlüklerinde “bakış açısı değiştirme” olarak geçmesi verilebilir. “Bakış açısı değiştirme” ifadesi günlük hayatta da sıklıkla kullanılan bir ifade olup, kulağa terim gibi gelmemekte, öte yandan üç sözcüklü olduğundan kullanım kolaylığı sağlayamamakta ve metnin içinde de terim olarak uyumlu durmamaktadır.

Diğer yandan, terim üretimi çekişmeli bir süreçtir. Yeni önerilerin çok sayıda olması halinde zaman içinde bunlardan birinin diğerlerini elemesi beklenir, zira dilde en az çaba yasası uyarınca bir kavram için birden fazla adlandırma olması arzu edilecek bir durum değildir. Beynimiz için gereksiz bir yük olan bu durum dil işleyişi sırasında kendiliğinden elenir. Ancak, bazı özel durumlarda terimlerin her biri farklı kullanım sahaları edinip varlığını sürdürebilir. Örneğin, Fransızcadaki *message* terimini çevirmek için önerilen “ileti” ve “bildiri” terimlerinin günümüzde varmış oldukları noktada böyle bir durum söz konusudur. Bir süre dalgalanma yaşadıkten sonra bu terimler kullanım alanlarını birbirinden ayırmışlardır: “İleti” hem iletişim bilimleri ve dilbilim alanlarında hem de gündelik kullanımda daha yoğun bir sıklıkta karşımıza çıkmaktadır. “Bildiri” terimi ise, başlangıçta dilbilim alanında kullanılmışsa da günümüzde daha çok gündelik dilde iki farklı anlamda kullanılmaktadır; bunlardan birincisi “resmî bir makam, kurum veya resmî olmayan bir örgüt, topluluk tarafından herhangi bir durumu ilgililere duyurmak için yazılan yazı, tebliğ, deklarasyon, manifesto”⁴ anlamındaki kullanımı, diğeri ise “bilimsel bir konuyu ele alan ve bilimsel bir toplantıda okunup tartışılan yazı, tebliğ”⁵ anlamındaki kullanımıdır.

3.2. Çeviride terim dışında kalan sorunlar

Daha önce de değindiğimiz gibi, çeviride özgün Fransızca metnin yanı sıra İngilizce çevirisinin de başvuru kaynağı olarak elimizin altında bulunması, üstelik kitabın yazarlarından Jean-Paul Vinay’ın İngilizce çevirinin yeniden yayına hazırlama sürecine etkin katılımında bulunması ve taslakları bizzat okuyarak destek vermesi ile çevirinin ve çeviriye yapılan eklemelerin de özgün metin kadar güvenilir olduğunu hissettirmesi, Türkçeye çevrilen bölüm açısından oldukça kolaylık sağlamıştır.

⁴ Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlük http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.59563b3630b797.52793692 [27.06.2017].

⁵ Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlük http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.59563b3630b797.52793692 [27.06.2017].

Bununla beraber, çevirmenler Vinay ve Darbelnet'nin söz ettiği dolaylı çeviri yönteminden yoğunlukla yararlanmışlar, bunun sonucunda kimi tümceler aynı iletiyi sunmakla birlikte tamamen farklı bir yapıya bürünerek adeta çevrilmiş değil de, yeniden yazılmış gibi olmuşlardır. Bu durum, ileti hakkında tereddüte düşülen bölümler için her ne kadar aydınlatıcı bir işlev görse de, hem özgün, hem çeviri metnin açık, net ve eş değerde akıcı olduğu durumlarda hangisinin seçilip çevrileceği konusunda yer yer bir ikileme neden olmuştur. Kuşkusuz doğrudan özgün metne yönelmek mümkündür ve bu durum bir sorun olarak dahi görülmebilir, ancak bu yapıtı benzerlerinden farklı kılan bir özelliği, kitabın ilk basımı ve çevirisi arasında 37 yıl gibi çok uzun bir zaman geçmesi ve bu süreçte alanın sürekli gelişmesidir. Çeviride kullanılan güncelleme ve değişiklikler bu nedenle özel önem taşımaktadır. Öte yandan, çevirinin Jean-Paul Vinay'ın onayından geçmesi de kitabı neredeyse özgün metin kadar başvurulabilir kılmaktadır. Bununla beraber, bu tür bir ikileme aşlında “kolaylık içindeki güçlük” olarak da değerlendirilebilir.

4. Sündüz Öztürk Kasar'ın Kuramsal Çeviride Terimsel Gereksinim ve Yaratıcılık Düzeyleri Sınıflandırması

Bu çalışma kapsamında, öncelikle özgün metin ve çevirisinde yer alan terimlerin karşılıklarının yukarıda referanslarını verdiğimiz sözlüklerden aranması aşamasında, dört farklı durum ortaya çıkmıştır:

- Kimi terimlerin yerleşmiş ve standartlaşmış Türkçe karşılıkları bulunmaktadır.
- Kimi terimler için birden fazla karşılık mevcut olup, aralarından en uygun olanını seçmek gerekmektedir.
- Kimi terimler için verilen karşılıklardan hiçbiri uygun olmayıp, yeni bir karşılık önerme zorunluluğu söz konusudur.
- Kimi terimler için hiçbir karşılık verilmemiş olduğundan, bir karşılık önermek zorunludur.

Çeviribilim, dilbilim ve göstergebilim sözlüklerinde yer alan kimi karşılıkların uygun olmama durumu, çeşitli nedenlerden kaynaklanmaktadır. Örneğin, kimi karşılıklar birkaç sözcükten oluşmakta ve terimden çok tanımlı andırmaktadır. Öte yandan, kimi karşılıklar anlamı yansıtmamakta ya da bir anlam ifade etmemektedir. Kimi karşılıklar ise, başka bağlamlarda kabul edilebilir olsalar da, çevrilen yapıt bağlamında yetersiz kalabilmektedir. Bu gibi durumlarda ya da hiçbir Türkçe karşılığa erişilmediğinde, terimlerin karşılıkları için kimi zaman normal sözlüklerde yer alan tanımlar yeterli olmakta, kimi zaman da özgün bir terim yaratma yoluna gitmek kaçınılmaz olmaktadır. Bu çalışmada da böyle terimlerin Türkçe karşılıkları, Fransızca özgün yapıt ve İngilizce çevirisinde yer alışı bağlamı ve kitaplarda verilen terim açıklamalarından yararlanılarak oluşturulmaya çalışılmış, oluşturulan tablolarda terimler için yapılan seçimlerin nedenleri açıklanmıştır. Burada kitabın Türkçeye çevrilen bölümünde yer alan terimler için yapılan seçimler özel önem taşımaktadır, zira kimi karşılıklar, metin üzerinde sözlükte durduğu gibi durmamakta ve kullanıldığı bağlam içinde yeniden değerlendirilmesi gerekebilmektedir. Örneğin, bu çalışma kapsamında çevrilen bölümde yer alan 15 terimin tümü, incelenen sözlüklerde yer almaktadır. Ancak bu terimlerin büyük çoğunluğunun, sözlüklerde birden fazla karşılığı bulunmaktadır. Bu durum, terimler konusunda bir yerleşiklik sorunu bulunduğunu göstermesi açısından dikkate değerdir. Terimin dile yerleşip kabul görmediği durumlarda, yeni seçenekler ve öneriler sıklıkla söz konusu olabilmektedir. Bu da, birçok terim üzerinde uzlaşma sağlanamamasından kaynaklanan bir belirsizlik ve kavram karmaşasına neden olmaktadır. Bu çalışma için çevirdiğimiz bölümde, yine birden fazla karşılığı bulunan “traduction directe/ littérale”, “modulation” ve “faux amis” terimleri için mevcut seçeneklerden yana tercih kullanılmamış, “traduction directe/ littérale” için “dolaysız çeviri” ve “modulation” için “odak

değiştirme” karşılıkları önerilirken, “faux amis” için ise Sündüz Öztürk Kasar’ın yıllar önce derslerinde önermiş olduğu “yanıltıcı benzerler” karşılığı kullanılmıştır.

Bu çalışmanın sonucunda Türkçede sosyal bilimler alanındaki terim gereksinimine yönelik olarak yapılan saptamalar, Yıldız Teknik Üniversitesi Diller ve Kültürlerarası Doktora Programında Sündüz Öztürk Kasar tarafından yürütülen “Sosyal Bilimlerde Kuram Çevirisi” dersi kapsamında hazırlanan diğer projelerin sonucunda da gözlemlenmiştir. Bu doğrultuda, ders yürütücüsü tarafından, sosyal bilimler alanında terim gereksinimi düzeyleri ve bu gereksinimlerin karşılanması için gerekli olan yaratıcılık düzeyleri tespit edilmiş ve aşağıdaki biçimde dört aşamalı olarak sınıflandırılmıştır:

1) Sıfır gereksinim: Yerleşmiş ve standartlaşmış Türkçe karşılıkları bulunan terimlere ilişkin seçim yapma ya da yeni karşılıklar arama gereksinimi bulunmamaktadır. Bu konudaki gereksinim, daha önce yapılmış çalışmalarla giderilmiştir. Bu anlamda ayrıca çaba harcamaya ve yaratıcı üretimde bulunmaya da gereksinim kalmamıştır. Aşağıdaki örneklerde görülen Fransızca ve İngilizce terimlerin, Türkçede yerleşmiş ve standartlaşmış karşılıkları bulunmaktadır:

- équivalence/equivalence (eşdeğerlik)
- signifiant-signifié/signifier-signifiant (gösteren-gösterilen)
- adaptation/adaptation (uyarlama)

2) Birincil gereksinim: Birden fazla karşılığı bulunan ve birbirleriyle yarışan terimler arasından en uygun olanını seçmek söz konusu olduğunda duyulan gereksinim düzeyidir. Bu noktada gereken, tamamlayıcı özellikte bir yaratıcılıktır zira sıfırdan bir yaratım söz konusu değildir. Birden fazla terim mevcut olmakla birlikte, bir standart oluşmamıştır. Bu kararsızlığı ortadan kaldırmak ve belli bir ölçüde karşılanmış gereksinimi tamamen gidermek için, mevcut terimlerden birini seçmek suretiyle tamamlayıcı bir yaratıcı edim ortaya koymak gerekmektedir. Örneğin, Fransızca “stylistique” ve İngilizce “stylistics” terimi için, Türkçede dört karşılık bulunmaktadır:

- üslupbilim
- biçembilim
- anlatımbilim
- deyişbilim

İçerik açısından bakıldığında dört terimin her biri anlamı yansıtmaktadır. “Üslup” eski bir sözcük olduğu için çalışmamızda tercih edilmemiştir. “Anlatım” sözcüğünün kapsamı ise çalışmada kullanılanlardan daha geniştir. Bu durumda geri kalan “biçembilim” ve “deyişbilim” seçeneklerinin terim niteliğini daha iyi taşıdığı değerlendirilmiştir. Ancak son yıllarda ülkemizde yapılmakta olan “deyişbilim” sempozyumları, “deyiş” ve “deyişbilim” sözcüklerinin kullanım sıklığını arttırmıştır. Bu nedenle tercihimiz, “deyişbilim”den yana olmuştur.

3) İkincil gereksinim: Bir terimin bir ya da daha fazla karşılığı olmakla birlikte mevcut karşılıklar arasında uygun bir terim yoksa yeni bir terim yaratma gereksinimi ortaya çıkar. Böyle durumlarda, çevirmene iş düşer. Çevirmen, ya yeni bir terim önermek için yaratıcılığını ortaya koyacak ya da konunun uzmanlarına danışacaktır. Bu konuda, Fransızca “surinterprétation” ve İngilizce “overinterpretation” terimi için rastlanan iki karşılığı, örnek verebiliriz:

- fazla çeviri
- artık çeviri

Bu seçeneklerden hiçbirisi, terimin anlamını tam olarak yansıtmamaktadır. Bu nedenle yeni bir terim bulma yoluna gidilmiş ve “aşırı çeviri” önerilmiştir. Bu öneride, Umberto Eco’nun yazdığı ve Türkçeye “Yorum ve Aşırı Yorum” başlığı ile çevrilen eserinden esinlenilmiştir.

4) Tam gereksinim: Terimin mevcut hiçbir karşılığı olmaması durumunda, yeni bir terim yaratmak kaçınılmaz bir hal alır. Böyle durumlarda ister istemez çevirmenin yaratıcılığı sınanacaktır. Örneğin, Fransızca ve İngilizcedeki “ambivalence” terimi için, incelediğimiz sözlüklerde bir karşılık verilmemiştir. Böyle durumlarda, kavramın anlamsal içeriğinden yola çıkıp onu en iyi yansıtacak bir öneri getirmek en sağlıklı yol olur. Bu doğrultuda, “ambivalence” terimi için, önerimiz aşağıda yer alan karşılık olmuştur:

- çelişik sesteşlik

Bu terimin oluşturulmasında, “ambivalence” sözcüğünün içinde barındırdığı çelişiklik, karmaşıklık ve kararsızlık kavramlarından esinlenilmiş ve terimin tanımından yararlanılmıştır.

Bu sınıflamada, terimler için hissedilen gereksinim düzeylerinin, bu gereksinimlerin karşılanması için gerekli olan yaratıcılık düzeyleri ile doğru orantılı olduğu saptanarak bu durum aşağıdaki tabloda ifade edilmiştir.

Tablo 4: Sündüz Öztürk Kasar’ın Terimsel Gereksinim ve Yaratıcılık Düzeyleri Şeması

	Terimsel Gereksinim Düzeyi	Yaratıcılık Düzeyi
1.	Sıfır Gereksinim	Sıfır Yaratıcılık
2.	Birincil Gereksinim	Tamamlayıcı Yaratıcılık
3.	İkincil Gereksinim	Gerekli Yaratıcılık
4.	Tam Gereksinim	Zorunlu Yaratıcılık

5. Sonuç

Bu çalışmada, kuramsal çeviri ve terim üretimi konusu ele alınmış ve çeviri bölümlerinde bu çalışmaların eğitime nasıl dâhil edilebileceği bir örnek üzerinden gösterilmeye çalışılmıştır. Söz konusu örnek, Yıldız Teknik Üniversitesi Diller ve Kültürlerarası Doktora Programında Prof. Dr. Sündüz Öztürk Kasar tarafından yürütülen “Sosyal Bilimlerde Kuram Çevirisi” dersi kapsamında yapılan çeviribilim kuramı ve terimcesinin çevrilmesi çalışmalarıdır. Bu çalışmaları temsilen ders kapsamında Didem Tuna tarafından gerçekleştirilen Vinay ve Darbelnet’in *Stylistique comparée du français et de l’anglais* adlı yapıtında yer alan terimlerin Türkçe karşılıklarının aranmasını ve seçilen bir bölümün çevrilmesini konu alan proje örnek olarak alınmıştır.

Öztürk Kasar, kendi kuramsal çeviri çalışmaları ve derste yürütülen projeler üzerinden, sosyal bilimler alanında terimsel gereksinim düzeyleri ve terimleri yaratmak için gereken yaratıcılık düzeylerini belirleyen dört aşamalı bir sınıflandırma önermektedir. Ders yürütücüsü bu sınıflandırma ile terim üretimi ile çeviride yaratıcılığın bağlaşımlı içinde olan iki olgu olduğunu belirtmekte ve gereksinim düzeyi ile yaratıcılık düzeyinin doğru orantılı olarak arttığını vurgulamaktadır. Kuramsal çeviri deneyimi yaşamış çevirmenler terimlerin bu tür metinlerin en önemli paydası olduğunu çok iyi bilirler. İşte bu nedenle, çeviri eğitiminde, özellikle doktora eğitimi gibi ileri bir düzeyde, kuram çevirisi çalışmalarına yer verilmesi önem taşımaktadır zira uzmanlık alanlarında terimcelerin oluşturulması konusunda çevirmen adaylarının bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi ve yaratıcılıklarının desteklenmesi gerekmektedir. Bu amaçla, çeviri bölümlerinin lisans ders programlarına eklenecek sözlükbilim ve terimbilim dersleri ile daha ileri düzeyde yürütülecek kuramsal çeviri dersleri yetkin kuram çevirmeni yetiştirmekte çok yararlı olacaktır.

Kuramsal metin yeni kavramların, yeni anlamların ve yeni adlandırmaların dolaşıma girdiği bir düşünsel yenilenme alanıdır; bu alana girecek çevirmenlerin de tuzaklarla dolu bu kavram ve dil boyutunda nasıl işlem yapılacağını iyi bilen yetkin çevirmenler olması kuşkusuz çeviri yoluyla düşün dünyamıza katılan kavramların doğru algılanması için bir gerekliliktir.

6. KAYNAKÇA

- Bengi-Öner, I. (2001). *Çeviri Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Berk, Ö. (2005). *Kuramlar Işığında Açıklamalı Çeviribilim Terimcesi*. İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.
- Boztaş, İ. & Okyayuz Yener, Ş. (2005). *Açıklamalı Çeviri Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Cambridge Dictionary English-Turkish Dictionary. <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/turkish/>
- İmer, K., Kocaman, A. & Özsoy, A. S. (2013). *Dilbilim Sözlüğü*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Nedir Ne Demek NND Sözlük. <http://www.nedirnedemek.com/>
- Online Fransızca Sözlük. <http://www.fransizcasozluk.gen.tr/>
- Öztürk Kasar, S & Tuna, D. (2016). « Créativité terminologique en traduction théorique : traduire en turc la terminologie de *Stylistique comparée du français et de l'anglais* de Vinay et Darbelnet », *Creativity in Translation/Interpretation and Interpreter/Translator Training // Créativité en traduction/interprétation et dans la formation des interprètes/traducteurs*, Book of English Abstracts & Livret des résumés en français, 341-344, Colloque international des Théories & Réalités en Traduction & Rédaction 4, Università Suor Orsola Benincasa, Napoli (Italia), 5-6 Mayıs 2016.
- Rifat, M., Rifat, S., Koş, A. & Tekgül, D. (2010). *Göstergebilim, Dilbilim ve Çeviribilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Sesli Sözlük. <https://www.seslisozluk.net>
- Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlük. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid= TDK .GTS.59563b3630b797.52793692
- Université Ottawa. <http://www.ruor.uottawa.ca/en/handle/10393/7490>
- Université Ottawa. https://slmc.uottawa.ca/?q=org_can_lexico_bi_1961_vinay
- Vardar, B., Güz, N., Huber, E., Senemoğlu, O. & Öztokat, E. (2007). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.
- Vinay, J-P. & Darbelnet, J. (1995). *Comparative Stylistics of French and English: A Methodology for Translation*. (J. C. Sagel, M.-J. Hamel, Çev.). Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Vinay, J-P. & Darbelnet, J. (1977). *Stylistique Comparée du Français et de l'Anglais*. Paris: Les Editions Didier.